

DE EUROPESE TOEZICHTHOUDER VOOR GEGEVENSBESCHERMING

Samenvatting van het advies van de Europese Toezichthouder voor gegevensbescherming inzake een doeltreffende handhaving in de digitale economie

(De volledige tekst van dit advies is beschikbaar in het Engels, het Frans en het Duits op de EDPS-website: www.edps.europa.eu)

(2016/C 463/09)

De verwerking van persoonsgegevens is onontbeerlijk voor webgebaseerde diensten. De EU-strategie voor een digitale interne markt erkent het potentieel van datagedreven technologieën en diensten als katalysator voor economische groei. Dergelijke internetdiensten zijn afhankelijk geworden van het vaak op verborgen wijze traceren van personen, die zich over het algemeen niet bewust zijn van de aard en omvang van dat traceren. Bedrijven met een machtspositie op deze markten kunnen nieuwkomers verhinderen om te concurreren op factoren die gunstig zouden kunnen zijn voor de rechten en belangen van betrokkenen, en kunnen onbillijke voorwaarden opleggen waardoor op onaanvaardbare wijze van consumenten wordt geprofiteerd. Een duidelijk toenemend gebrek aan evenwicht tussen webgebaseerde dienstverleners en consumenten kan ertoe leiden dat keuzevrijheid, innovatie en de kwaliteit van waarborgen voor privacy afnemen. Dit gebrek aan evenwicht kan ook de daadwerkelijke prijs - opgevat als het vrijgeven van persoonsgegevens - verhogen tot ver boven wat verwacht mag worden op volledig concurrerende markten.

In 2014 heeft de EDPS een voorlopig advies uitgebracht inzake privacy en concurrentievermogen in het tijdperk van big data. Ondanks duidelijke synergieën, zoals transparantie, verantwoording, keuzevrijheid en algemeen welzijn, hebben we de tendens waargenomen dat EU-regels inzake gegevensbescherming, consumentenbescherming en handhaving van mededingingsregels en controle op concentraties volgens een silomentaliteit worden toegepast. Daarom hebben we een debat gelanceerd over hoe de doelstellingen en normen van de EU volgens een meer holistische benadering zouden kunnen worden toegepast. In dit nieuwe advies wordt erop gewezen dat de strategie voor een digitale interne markt een kans biedt op een samenhangende aanpak, en wordt het voorlopige advies van 2014 geactualiseerd met enkele praktische aanbevelingen aan de EU-instellingen over hoe zij de situatie kunnen rechtzetten. Het advies behandelt de toeneemende bezorgdheid over het feit dat concentraties op digitale markten de belangen van individuen als betrokkenen en consumenten zouden kunnen schaden.

De instellingen en organen van de EU en nationale instanties moeten bij het toepassen van het EU-recht de rechten en vrijheden in het Handvest van de grondrechten van de EU eerbiedigen. Verschillende van deze bepalingen, waaronder het recht op eerbiediging van het privéleven en op bescherming van persoonsgegevens, vrijheid van meningsuiting en non-discriminatie, worden bedreigd door het normatieve gedrag en normen die nu in de cyberruimte prevaleren. De EU heeft al voldoende instrumenten voor het aanpakken van marktverstoringen die tegen de belangen van het individu en van de gehele samenleving ingaan. Enkele praktijken op digitale markten schenden mogelijk twee of meer toepasselijke rechtskaders, maar stoelen allemaal op het begrip „billijkheid”. Evenals diverse studies in de afgelopen maanden, roepen wij op tot meer dialoog, tot het leren van lessen en zelfs tot samenwerking tussen instanties die bepalend zijn voor de gedragsregels in de digitale wereld. Wij benadrukken ook dat het noodzakelijk is dat de EU zowel online als offline omstandigheden creëert waarin de rechten en vrijheden van het Handvest kunnen gedijen.

In dit advies wordt daarom aanbevolen om een digitaal clearing house voor handhaving in de digitale sector binnen de EU op te richten, een vrijwillig netwerk van regelgevende instanties die, op vrijwillige basis en binnen hun bevoegdheid, informatie uitwisselen over mogelijk misbruik van digitale ecosystemen en over de meest doeltreffende manier om dit misbruik aan te pakken. Dit moet worden aangevuld met richtsnoeren waarin wordt aangegeven hoe regelgevende instanties regels voor de bescherming van betrokkenen op een coherente wijze zouden kunnen toepassen. We bevelen ook aan dat de instellingen van de EU met externe deskundigen onderzoeken of er een gemeenschappelijke ruimte op het web kan worden gecreëerd waar personen, conform het Handvest, met elkaar kunnen interageren zonder te worden getraceerd. Tot slot bevelen wij aan de regels met betrekking tot de wijze waarop autoriteiten concentraties controleren, bij te werken om onlineprivacy, persoonsgegevens en vrijheid van meningsuiting beter te beschermen.

I. OPENING VAN HET DEBAT

1. Achtergrond en structuur van het advies

In ons voorlopige advies van 2014 over „privacy en concurrentievermogen in het tijdperk van de big data” (hierna „het voorlopige advies” genoemd) werden de rechtskaders van de EU voor gegevensbescherming, mededinging en

consumentenbescherming met elkaar vergeleken. Deze vergelijking leidde tot de conclusie dat er duidelijke synergieën waren op de digitale markten ⁽¹⁾. We deden de EU-instellingen enkele voorzichtige aanbevelingen, die werden verrijkt na een workshop onder leiding van de EDPS in juni 2014 ⁽²⁾, zoals om:

1. een beter inzicht te krijgen in de „waarde” van persoonsgegevens op digitale markten en marktanalysebenaderingen te evalueren, met name wat betreft de webgebaseerde diensten die als „gratis” worden gepromoot, met een retrospectieve analyse of analyse achteraf van het effect van handhavingsbesluiten;
2. te overwegen hoe technologieën die de privacy vergroten als concurrentievoordeel kunnen worden bevorderd;
3. EU-wetgeving en de relevantie hiervan voor digitale markten van de 21e eeuw te evalueren;
4. praktische stappen te overwegen om samenwerking tussen instanties tot stand te brengen, zoals een hechtere dialoog en gezamenlijke onderzoeken.

VI. CONCLUSIE

Mensenrechten zijn ontwikkeld om personen tegen overheidsbemoedienis te beschermen. Mededingingsregels zijn geworteld in politieke besluiten om monopolistisch machtsmisbruik te verbreken in het belang van de gehele samenleving. Consumentenrechten zijn tot stand gekomen als bescherming tegen handelaren met kwalijke praktijken.

De mogelijkheden die big data bieden tot het vergroten van de productiviteit en de connectiviteit, dienen vergezeld te gaan van waarborgen ter bescherming van big data. De EU heeft in de afgelopen jaren blijk gegeven van een groot leiderschap in haar streven om een race naar de top te stimuleren met betrekking tot privacynormen in de digitale wereld. De algemene verordening gegevensbescherming biedt een benchmark voor de bescherming van persoonsgegevens in de digitale economie. Voor een digitale economie en samenleving gebaseerd op de waarden van de EU, kan de EU met de beschikbare instrumenten nog meer doen om te zorgen voor producten en diensten die privacyvriendelijk zijn en de grondrechten bevorderen. Een grotere transparantie, een billijke behandeling, een doeltreffende keuzevrijheid en geen marktuitsluiting voor niet-tracerende modellen zijn geheel verenigbare en aanvullende doelen.

De strategie voor de digitale interne markt is voor de EU de juiste gelegenheid om op coherente wijze naar deze doelen toe te werken. Een doeltreffende handhaving van bestaande EU-regelgeving is daarbij van essentieel belang. Wij menen dat onze aanbevelingen voor een digitaal clearing house voor handhaving, naast een meer holistische benadering van concentraties en de bevordering van een op EU-waarden gebaseerde gemeenschappelijke ruimte, belangrijke stappen voorwaarts zouden zijn. In een tijd waarin wetten inzake gegevensbescherming en privacy overal ter wereld snel in aantal toenemen, zou dit een platform moeten zijn dat bruggen bouwt naar andere regio's in de wereld en zo meer dialoog en samenwerking mogelijk maakt met alle landen die voor dezelfde digitale uitdaging staan.

Over deze discussie is het laatste woord nog niet gezegd. De EDPS is voornemens discussies te blijven faciliteren en de silentaliteit die de bescherming van de belangen en rechten van de betrokkenen verhindert, te doorbreken.

Gedaan te Brussel, 23 september 2016.

Giovanni BUTTARELLI

Europese Toezichthouder voor gegevensbescherming

⁽¹⁾ Het voorlopige advies van de Europese Toezichthouder voor gegevensbescherming over „privacy en concurrentievermogen in het tijdperk van de big data. De samenwerking tussen gegevensbescherming, mededingingsrecht en consumentenbescherming in de digitale economie”, maart 2014.

⁽²⁾ „Report of workshop on Privacy, Consumers, Competition and Big Data 2 June 2014” (Verslag over de workshop privacy, consumenten, mededinging en big data van 2 juni 2014); <https://secure.edps.europa.eu/EDPSWEB/webdav/site/mySite/shared/Documents/consultation/Big%20data>